

ON ÉS L'AIGUA?

El col·lapse del Canal d'Urgel i del canal Segarra-Garrigues. Causes i propostes.

Les Penelles, 11 de juny de 2023.

Prop de 200 persones van assistir a l'acte organitzat per l'Assemblea Pagesa per aprendre i debatre sobre l'aigua i sobre la crisi dels canals d'Urgell i Segarra-Garrigues. Pagesia, experts, ciutadania i càrrecs electes van analitzar de forma oberta la situació, fugint de les visions úniques, corporatives i a vegades errònies sobre les quals s'havia enfocat darrerament el debat públic. L'acte va incloure xerrades tècniques, una taula rodona i aportacions des del públic. En aquest escrit es fa un resum dels punts en comú dels participants i també de la posició de l'Assemblea Pagesa.

Assemblea Pagesa
de Catalunya

**CRIDA PER
L'AIGUA**

PUNTS EN COMÚ

- **Des de l'any 2021 hi ha un dèficit hídric al Segre fins al pantà de Rialb (es demanda més aigua de la que hi entra).** El 2021, dèficit va ser de 125 Hm³, segons el mateix canal d'Urgell.
- **El Segre és un riu molt tensat, amb demandes creixents i cabals decreixents.** El Canal d'Urgell ha augmentat un 14% la seva demanda en deu anys. A la vegada, el seu cabal a les capçaleres ha baixat un 27% del 1950 al 2013. A partir del 2027, el pantà de Rialb pot quedar buit un mes a l'any.
- **Els períodes d'escassetat d'aigua com l'actual són recurrents al Mediterrani i es poden veure agreujats** en el futur. Per tant, cal adaptar els usos de l'aigua, especialment els agroramaders, ja que demanen més del 70% dels recursos d'Oliana-Rialb.
- **La crisi del Canal d'Urgell i del canal Segarra-Garrigues no es deu als aprofitaments hidroelèctrics,** pel fet que als pantans de Rialb (Acciona) i d'Oliana (Endesa) només es fa electricitat de l'aigua que ja ha estat demandada per un altre ús.
- No s'ha establert una política de cultius d'acord amb l'aigua existent. Tampoc s'ha informat de la situació amb prou antelació perquè la pagesia i els municipis poguessin planificar-se.
- **Una major tecnificació de les infraestructures de reg no garanteix l'estalvi global d'aigua,** ja que l'estalvi inicial tendeix a reinvertir-se com a forma d'amortitzar la despesa de la transformació (paradoxa de Jevons). Els projectes de "modernització" del reg han d'implicar una anàlisi que inclou considerar les funcions de l'aigua més enllà de la parcel·la, i diversificar les solucions tècniques amb l'objectiu de reduir l'impacte sobre la conca.
- Les direccions dels canals han resolt malament la distribució de l'aigua i presenten problemes de participació i transparència. **L'aigua no pot ser gestionada només per regants o empreses adjudicatàries, ja que és un bé comú i ha de ser governada en comú pels diferents usuaris i amb respecte cap al riu.**
- Calen solucions de conjunt al volant de l'aigua, compartides des del territori, solidàries amb la conca, adaptades a la realitat mediterrània, al servei de la pagesia familiar, de la ciutadania conscient i de l'equilibri de l'ecosistema.

CONSIDERACIONS DE L'ASSEMBLEA PAGESA

- **La causa principal del col·lapse del canal d'Urgell i del Segarra-Garrigues és que no s'han ajustat les pràctiques agrícoles i ramaderes a la disponibilitat d'aigua, especialment en la campanya 2021-2022.** L'increment de les segones collites de cereal i de cultius d'estiu com el panís en són un exemple.
- **A Ponent, tendim cap a una agricultura de tipus nord-americà i centreeuropeu, que no s'adapta a un país mediterrani i que la fa vulnerable.** Si no hi fem res, anem cap a una agricultura sense pagesia.
- **El canal Segarra-Garrigues s'expandeix sense concessió d'aigües de la Confederació Hidrogràfica de l'Ebre i necessita desesperadament l'aigua del canal d'Urgell per a fer-ho.** En aquest sentit, han circulat moltes crítiques interessades per desprestigiar al canal d'Urgell i obligar-lo a alliberar aigua tot aprofitant l'estat de xoc inicial.
- **Les principals responsables del tancament del Canal d'Urgell i del Canal Segarra-Garrigues són de les direccions de les comunitats de regants i ASG com a empresa gestora.** No van actuar a temps en l'anterior campanya ni en aquesta. No van proposar cap política de cultius adaptada a la situació. No han informat de forma clara ni eficient als regants ni als altres usuaris, com ara els municipis. Són els responsables més directes de les pèrdues econòmiques.
- **El canal d'Urgell no sap amb exactitud com es distribueix l'aigua entre els diferents sectors i usos.** Com a exemple, ara s'està revisant el "cens ramader" perquè en el moment de la crisi ha aflorat la subestimació del seu consum.

- **Alguns sindicats han sostingut un discurs fals que culpava a les elèctriques de Rialb i Oliana de la manca d'aigua.** Han dirigit les mobilitzacions cap a llocs equivocats, protegint als màxims responsables de la mala gestió. Han d'assumir la seva part de responsabilitat pel seu paper acrític i corporativista.
- **El model agrari dominant a Ponent destinat a l'exportació i al productivisme és insostenible i es troba en procés de fallida per les múltiples crisis** (costos energètics, inflació, pujada dels tipus d'interès, volatilitat del mercat global, guerres, escassetat d'aigua, etc.). Dediquem el 80% de les terres del canal d'Urgell a fer alimentació animal i encara necessitem entre un 5% i un 10% de l'aigua per l'engreix. **Aquestes produccions van principalment a l'exportació, amb la qual cosa estem exportant un bé escàs com és l'aigua.**

DEMANDES URGENTS DE L'ASSEMBLEA PAGESA

- **Qüestionem les jerarquies d'usos establertes per les direccions de canals**, ja que no responen a una lògica igualitària ni a la legislació vigent. Els demanem que:
  - Evitin el reg de gespes i altres usos urbans prescindibles, d'acord amb els municipis. I que, per contra, salvin els horts i les produccions d'autoconsum.
  - Incloguin urgentment un criteri de proximitat perquè aquelles produccions hortícoles que van al mercat local i a la venda directa puguin tenir una dotació de reg assignada.
  - Garanteixin un reg mínim als farratges de venda local i per autoconsum de la ramaderia extensiva.
  - Situïn a la ramaderia en el mateix pla que la resta de sectors, en el que respecta a restriccions. Cap llei la situa per sobre dels usos agraris.
- **Les direccions tècniques i polítiques de les comunitats de regants del Canal d'Urgell i del canal Segarra-Garrigues** no han sabut preveure ni gestionar la situació. Res ens fa pensar que estiguin capacitats per fer-ho a partir d'ara i **cal que dimiteixin i deixin pas**.
- Demanem al canal d'Urgell que publiqui la memòria 2022 a la seva web. I al Canal Segarra-Garrigues que ho comenci a fer.
- Cal evitar una adjudicació exprés de la modernització del sistema de reg del Canal d'Urgell i analitzar el projecte de forma participativa i transparent.

PROPOSTES DE FONTS DE L'ASSEMBLEA PAGESA

- La remodelació del canal es presenta com una solució única i de consens quan no és així. Pensem que **hi ha condicions prèvies que cal assegurar políticament abans de plantejar que la societat aportï 1.200 milions de diners públic a aquesta obra**. Les principals són:
  - Assegurar un retorn social de la inversió en forma d'aliments de qualitat i de manteniment del paisatge.
  - Blindar la pagesia familiar com peça fonamental de la producció d'aliments en la seva geografia. Ens oposem a qualsevol modernització que suposi l'eliminació de la pagesia autònoma. Volem molta gent petita alimentant el país.
  - Garantir l'accés de nova pagesia a les terres que es posin a la venda o en arrendament.
  - Una política de cultius adaptats al territori del canal, al servei de la sobirania alimentària i que no enfonsi la pagesia de secà.
  - Zonificar la geografia del canal i buscar les millors solucions participativament.
  - Establir mecanismes per evitar que les inversions públiques que s'hi realitzen acabin beneficiant només a empreses privades (constructores, inversors i comissionistes).
- **Revertir el Canal Segarra-Garrigues i retornar de la infraestructura a la societat rural.** Els sobrecostos de l'obra i els impactes socials que està generant obliguen a replantejar-lo definitivament. Si es vol que el canal d'Urgell allibera aigua de la seva concessió cal que ASG alliberi la gestió del canal Segarra-Garrigues i el retorni a la societat de Ponent.
- Integrar el Canal Segarra-Garrigues i el Canal d'Urgell en una gestió comuna, participativa i solidària amb tota la conca.

- Fomentar la ramaderia extensiva local per la seva complementarietat amb l'agricultura (producció de farratge, de pastures directes, aprofitament de rostolls, aprofitament directe del fem, participació en les rotacions de conreus).
- Augmentar els marges amb vegetació d'arbres i matolls per generar un paisatge de mosaic agrari amb més biodiversitat i més capacitat d'atracció de la pluja dins la plana de Lleida.
- Organitzar la pagesia i l'alimentació del país en clau interna, per subsidiarietat i des de l'agroecologia. Cal detectar les necessitats alimentàries, produir en relació amb elles i remunerar de forma decididament justa i suficient a la pagesia.